

Prof. dr hab. Krzysztof Tomasz Witczak
Zakład Latynistyki i Językoznawstwa
Katedra Filologii Klasycznej
Uniwersytet Łódzki

**Ocena dorobku naukowego dra Aleksandra Gomoli,
ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego**

Niniejsza ocena została sporządzona zgodnie z art. 16 ust. 2 pkt. 1 z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym (Dz. U. nr 65, poz. 595, ze zm.) oraz z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie doktora habilitowanego.

Dr Aleksander Gomola studiował teologię świecką w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1982–1987 oraz filologię angielską w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 1987–1992. W latach 1992–1995 odbył studia podyplomowe w zakresie kultury brytyjskiej w Uniwersytecie Warszawskim oraz w Ruskin College w Oxfordzie. W roku 2009 osiągnął stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na podstawie dysertacji pt. *Metafory Boga we współczesnej teologii feministycznej w ujęciu językoznawstwa kognitywnego*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Muskat-Tabakowskiej. Od roku 2005 habilitant pracował jako asystent, później adiunkt w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej (2005–2011) oraz w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (od 2007 r.), a także jako starszy wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Oświęcimiu (w latach 2009–2015).

Badania naukowe dra Aleksandra Gomoli dotyczą następujących zagadnień:

- dydaktyka przekładu;
- język religijny;
- metaforyka pojęciowa w ujęciu językoznawstwa kognitywnego;
- translatoryka.

Dr Gomola nie wskazuje *explicite* własnego dorobku naukowego przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych (2009). W załączonym spisie publikacji naukowych dostrzegłem tylko jeden artykuł naukowy z 2007 roku (opublikowany w czasopiśmie „Przekładaniec”). Dwa inne teksty autora z lat 2007–2008 odnalazłem w Jego opublikowanej

dysertacji doktorskiej z 2010 roku. Wydaje się, że habilitant we wcześniejszym etapie życia zajmował się głównie przekładem literatury pięknej i użytkowej, a także monografią popularnonaukowych i naukowych z języka angielskiego na język polski, a na karierę naukową zdecydował się dopiero około roku 2007, gdy został zatrudniony jako asystent w Uniwersytecie Jagiellońskim. Po doktoracie habilitant opublikował 38 publikacji naukowych, w tym 2 monografie.

1. Ocena osiągnięcia naukowego zgłoszonego przez habilitanta zgodnie z wymogami art. 16 ust. 2 pkt. 1 z dn. 14 III 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Dr Aleksander Gomola przedstawił jako osiągnięcie naukowe monografię autorską zatytułowaną *Conceptual Blending in Early Christian Discourse. A Cognitive Linguistic Analysis of Pastoral Metaphors in Patristic Literature* [= Integracja pojęciowa w dyskursie wczesnochrześcijańskim. Analiza językoznawczo-kognitywna metafor pastoralnych w literaturze patrystycznej], ISBN 978-3-11-058297-0, Berlin – Boston 2018: Walter de Gruyter, 231 stronic.

Monografia dra Gomoli stanowi uwieńczenie wieloletnich, intensywnych badań dotyczących języka religijnego badanego metodami językoznawstwa kognitywnego. Praca składa się z dziewięciu rozdziałów, zawierających zarówno część teoretyczną, jak i szczegółową analizę badanych metafor pasterskich. Rozdział pierwszy (s. 6–30) omawia cele pracy i przybliża metodologię badań w ujęciu językoznawstwa kognitywnego. Autor sporo uwagi poświęca teorii amalgamatów pojęciowych, stworzonej przez G. Fauconiera i M. Turnera, wyrażając przekonanie, że dzięki niej lepiej potrafimy objaśnić mechanizmy konceptualne funkcjonujące w dyskursie wczesnochrześcijańskim. Zamiarem habilitanta jest rozpoznanie, sklasyfikowanie i zanalizowanie amalgamatów pojęciowych, które realizują się poprzez przedmioty, rytuały i obrzędy w modelu pasterza i czynności pastoralnych. Dr Gomola przedstawia też literaturę przedmiotu, uwydatniając, że dotychczasowe badania językoznawczo-kognitywistyczne, prowadzone przez biblistów lub patrologów, nie obejmowały zagadnienia metafor pastoralnych jako całości. Analizowane były jedynie konkretne teksty lub ich fragmenty. Jego zatem monografia stanowi swoiste *novum* w nauce światowej. Rozdział drugi (s. 31–44) przybliża rolę integracji pojęciowej w egzegezie biblijnej, gdyż właśnie tekst biblijny jest jedną z głównych domen źródłowych amalgamatów pojęciowych. Za przykłady do prezentacji problematyki i metodologii posłużyły habilitantowi trzy wybrane amalgamaty pojęciowe: (§2.1) *mirror network*, (§2.2) *single-scope network* oraz

(§2.3) *double-scope network*, zaczerpnięte z wybranych dzieł Tertuliana, św. Augustyna, Grzegorza z Nazjanzu i Ireneusza z Lyonu. Prezentacja tego zagadnienia przedstawiona jest przystępnie, językiem zrozumiałym, przy wykorzystaniu użytecznych diagramów. Rozdział trzeci (s. 45–59) ukazuje ukorzenione w Biblii „the image of the church as a flock” (wyobrażenie kościoła jako stada), wydobywa ogromną rolę metaforyki pastoralnej w kreacji i rozpowszechnieniu wczesnego chrześcijaństwa w społeczeństwach antycznych regionu śródziemnomorskiego, w obrębie których hodowla zwierząt odgrywała istotną rolę. Autor przedstawia tu w sposób ogólny zagadnienie, którym będzie się zajmował w następnych rozdziałach problemowych.

Rozdział czwarty (s. 60–70) przedstawia strukturę trzech najważniejszych amalgamatów pojęciowych, zawartych w tekście biblijnym, które wykorzystują metaforę pastoralną: (4.1) THE FLOCK OF THE CHURCH IS THE FLOCK OF ISRAEL; (4.2) SHEPHERDS AS THE SHEPHERD; (4.3) THE CHURCH IS GOD’S FLOCK. W tym miejscu dr Gomola prezentuje wstępną taksonomię amalgamatów, które szczegółowo analizuje w kolejnych rozdziałach. W rozdziale piątym (s. 71–74) autor sugeruje, że amalgamat (4.1) stał się konceptualną bazą do postrzegania Kościoła Chrześcijańskiego jako nowego, odrodzonego Izraela. Odegrał on istotną rolę w przyjęciu Biblii hebrajskiej jako własnego tekstu świętego, w którym zawarte są zalecenia kierowane do wiernych i biskupów. W kolejnym rozdziale (s. 75–86) znajdują się szczegółowa analiza amalgamatu (4.2), który sankcjonuje Jezusa Chrystusa jako pasterza (Nowy Testament, zwłaszcza Ewangelia św. Jana), a także utożsamia go z biskupami jako „dobrymi pasterzami”, stojącymi na czele stada wiernych, „trzody Chrystusa” (the flock of Christ). W literaturze wczesnochrześcijańskiej ten amalgamat sankcjonuje i legitymizuje władzę pasterską biskupów jako pochodzącą bezpośrednio od Boga. Rozdział siódmy (s. 87–95) przedstawia implikacje językowe wynikające z wyobrażenia Kościoła jako trzody Boga (4.3), występującego już w Nowym Testamencie i *Pasterzu Hermasa*, czyli w najwcześniejszych tekstach chrześcijańskich. Kontynuacją poprzedniego jest bardzo obszerny rozdział ósmy (s. 96–156), w którym autor podjął trud przeanalizowania tego samego amalgamatu pojęciowego w rozmaitych tekstach wczesnego Chrześcijaństwa. Autor wskazał, że możliwości konceptualizacyjne tego amalgamatu są przeogromne, gdyż w tekstach patrystycznych biskupi są baranami (w pozytywnym sensie tego słowa), czyli przywódcami stada (8.1.4: BISHOPS ARE RAMS) i zarazem psami pasterskimi, strzeżącymi trzodę wiernych (8.6: BISHOPS ARE DOGS), i że nauka płynąca z ust biskupów to karmienie owiec (8.2: TEACHING IS FEEDING SHEEP), a z kolei grzesznik to zagubiona lub błądząca owca (8.3: LOST SHEEP; STRAYING SHEEP). Można też wydobyć obraz heretyka jako wilka w owczej skórze

(8.4: BEWARE OF THE WOLF; 8.5: WOLVES ARE TURNED INTO SHEEP). Dr Gomola sięgnął nie tylko do tekstów wczesnego Chrześcijaństwa, ale też do dzieł Tomasza z Akwinu i okresu narodzin protestantyzmu (Luter, Kalwin). Rozdział dziewiąty (s. 157–193) omawia z kolei rolę amalgamatu (4.3) jako konceptualnego narzędzia we wczesnochrześcijańskiej liturgii i teologii. Kościół jest w pojęciu autorów wczesnochrześcijańskich „jedną trzodą”, zatem osoba, która zbłądziła i podążyła za herezją to „zagubiona owca”. Dr Gomola skupia się m.in. na przedstawieniu chrztu jako strzyżenia lub mycia owiec (9.1.1: BAPTISM IS BRANDING SHEEP; 9.1.2 BAPTISM IS WASHING SHEEP). Autor podsumowuje własne rozważania w postaci jasno sformułowanych wniosków (*Conclusions*, s. 194–199).

Przechodząc do merytorycznej oceny monografii, należy od razu odnotować, że stanowi ona rzeczowe podsumowanie i wiarygodne rozwinięcie badań naukowych nad metaforyką wczesnego chrześcijaństwa. Dr Aleksander Gomola umiejętnie wykorzystuje metodologię językoznawstwa kognitywnego, by omówić wczesnochrześcijańskie amalgamaty i metafory pojęciowe. Teksty patrystyczne są wszędzie cytowane w przekładzie angielskim. Jedynie w kilku uzasadnionych przypadkach habilitant odsyła (wycinkowo) do tekstu oryginalnego, z reguły do tekstu łacińskiego, np. gdy św. Augustyn w liście do innych biskupów chrześcijańskich nazywa sam siebie „waszym psem [pasterskim]” (s. 148: *certe cani vestro*). Teoretycznie badania nad metaforyką pojęciową należałoby prowadzić w zakresie języka greckiego, łacińskiego i syryjskiego. W tych bowiem językach wypowiadali się analizowani ojcowie kościoła. Inna sprawa, że metafory i amalgamaty były z reguły przenoszone („zapożyczane”) z jednego języka do drugiego, a ostatecznie trafiały też poprzez przekłady Biblii, Nowego Testamentu oraz dzieł ojców kościoła do języków współczesnych. Zmieniał się środek porozumienia, ale pozostawał niezmienny sposób postrzegania świata poprzez pryzmat (wczesnej) religii chrześcijańskiej. Jako filolog klasyczny chciałbym jednak wiedzieć, jak brzmiały te metafory pojęciowe w języku greckim i łacińskim. Niestety, omawiana monografia z reguły nie podaje wersji greckich i łacińskich analizowanych amalgamatów. To podstawowy (i zasadniczo jedyny) zarzut, który mógłbym postawić autorowi. Pamiętajmy jednak, że habilitant jest anglistą i teologiem z wykształcenia, a nie filologiem klasycznym czy semitologiem-hebraistą. Nie mam wątpliwości, że dr Aleksander Gomola zna teksty ojców kościoła poprzez przekłady angielskie (i polskie). Potrafi je też znakomicie analizować przy użyciu metodologii językoznawstwa kognitywnego. Świetnie orientuje się w zakresie podejmowanej tematyki, czego dowodzi obszerna bibliografia przytoczona w monografii (s. 203–218). Cechuje go sumienność i umiejętność relatywnie łatwego i zrozumiałego przekazywania bardzo nieraz trudnych treści, co być może wynika z

faktu, że habilitant od wielu lat zajmuje się tłumaczeniem tekstów literackich, naukowych i naukowopopularnych. To naprawdę wielka umiejętność, która na pewno przydaje się w dydaktyce akademickiej.

Wszystkie załączone artykuły dra Aleksandra Gomoli zostały napisane w sposób przystępny i przemyślany, z dobrym znawstwem podejmowanej tematyki i dorobku poprzedników. Nie omawiam ich szczegółowo, ponieważ nie wchodzi one w skład wskazanego osiągnięcia habilitacyjnego. Artykuły udostępnione recenzentom prezentują jedynie dorobek naukowy habilitanta po osiągnięciu stopnia doktora nauk humanistycznych

Podsumowując, **uznaje monografię dra Aleksandra Gomoli za znaczące osiągnięcie naukowe zgodne z wymaganiami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.**

2. Ocena aktywności naukowo-badawczej dra Aleksandra Gomoli.

Jeśli zdołałem prawidłowo ustalić, habilitant przed doktoratem (2009) opublikował niewielką liczbę artykułów naukowych (odnotowałem 3 pozycje), choć jednocześnie wydał liczne przekłady z języka angielskiego (39 książek). Po doktoracie (tj. w latach 2009–2017) dr Aleksander Gomola ogłosił 38 publikacji naukowych, w tym 2 monografie oraz 10 artykułów w punktowanych czasopismach naukowych (lista B i C czasopism naukowych MNiSzW).

Nie ulega wątpliwości, że habilitant poważnie powiększył swój dorobek naukowy zarówno pod względem ilościowym (38 pozycji), jak i jakościowym (10 publikacji w czasopismach punktowanych z listy B i C; ponadto 12 publikacji zagranicznych, w tym monografia anglojęzyczna wydana w uznanym wydawnictwie Walter de Gruyter).

Dr Aleksander Gomola publikował artykuły naukowe na łamach czasopism znajdujących się na liście B i C Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Obliczam jego dorobek wg punktacji za lata 2013–2017. Są to następujące czasopisma:

- „Między oryginałem a przekładem” (1 art. x 14 p., lista B) – 14 p.
- „Przekładaniec. A Journal of Translation Studies” (4 art. x 14 p., lista C) – 56 p.
- „Roczniki Humanistyczne” (1 art. x 15 p., lista C) – 15 p.
- „Studia Religiosa. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” (2 art. x 12 p., lista B) – 28 p.
- „Znak” (2 art. x 4 p., lista B) – 8 p.

Razem: 10 artykułów, 121 p.

Dr Gomola ogłosił inne artykuły na łamach zagranicznych czasopism naukowych, które nie otrzymały punktów w zestawieniu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

„Cognitive Semantics” (1 art.);

„Open Theology” (1 art., drugi artykuł wydany w 2018)

Razem: 3 artykuły, 15 p.

Kolejne artykuły naukowe dra Aleksandra Gomoli trafiły do publikacji zbiorowych, głównie do tomów pokonferencyjnych. Warto jednak uwydatnić, że osiem artykułów zostało wydanych poza Polską.

Razem: 23 artykuły, 115 p.

Ponadto dr Aleksander Gomola opublikował 2 monografie, przy czym jedna z nich była pokłosiem doktoratu (*Bóg kobiet. Studium językoznawczo-teologiczne*, Tarnów 2010: Biblos), a druga (obcojęzyczna) stała się osiągnięciem badawczym, które stanowi podstawę przewodu habilitacyjnego. Do ogólnej oceny dorobku naukowego habilitanta należy zatem dopisać dodatkowo 50 p.

Biorąc pod uwagę obowiązującą obecnie punktację Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dr Aleksander Gomola po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych zdobył 301 punktów w zakresie działalności naukowej. Jest to dorobek niebagatelny, który świadczy o dużej intensywności pracy naukowej dra Gomoli.

Należy podkreślić, że dr Gomola był także redaktorem dwóch publikacji zbiorowych. Niektóre prace dra Aleksandra Gomoli zostały opublikowane po angielsku (książka i 16 artykułów). Wynika stąd jasno, że prawie **50% dokonań naukowych dra Gomoli (17 na ogólną liczbę 38) zostało poddane pod szeroki ogląd międzynarodowy**. Średnio dr Gomola publikuje CZTERY (4) prace naukowe rocznie (według danych bazy PBN oraz POLON, zob. <https://pbn.nauka.gov.pl/pbn-report-web/pages/analytics/author/1552056#>). Zastanawia mnie prawie zupełny brak cytowalności. Wydaje się, że na niewielką liczbę cytowań wpłynęły dwa czynniki. Po pierwsze, dr Gomola nie jest jeszcze rozpoznawalny w świecie naukowym (po wydaniu monografii w uznanym wydawnictwie Walter de Gruyter ten stan rzeczy powinien ulec zmianie). Po drugie, dr Gomola jest właściwie pionierem w zakresie badań amalgamatów i metafor pojęciowych wczesnochrześcijańskiej doktryny w perspektywie językoznawstwa kognitywnego.

3. Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego.

Dr Aleksander Gomola prowadził zajęcia dydaktyczne w Nauczycielskich Kolegiach Języków Obcych (przed doktoratem), a także na trzech uczelniach polskich: w Akademii

Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej (w latach 2005–2011), PWSZ w Oświęcimiu (w latach 2009–2015) oraz w Uniwersytecie Jagiellońskim (od 2007). Habilitant szczegółowo wylicza, jakie zajęcia prowadził na poszczególnych uczelniach. Większość nich dotyczy przekładoznawstwa, technik tłumaczenia i teorii przekładu w perspektywie językoznawstwa kognitywnego. Wskazuje ponadto, że w roku 2010 otrzymał nagrodę indywidualną I stopnia Rektora PWSZ w Oświęcimiu za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne. Habilitant, który stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał dziewięć lat temu, wypromował aż 45 magistrów w Uniwersytecie Jagiellońskim (w latach 2010–2017), dwóch magistrów w ATH w Bielsku-Białej (2010–2011), a także 67 magistrów w Wyższej Szkole Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera (w latach 2011–2017). Łącznie był promotorem 114 prac magisterskich obronionych na trzech różnych uczelniach. Ponadto dr Aleksander Gomola został opiekunem naukowym dwóch studentów w ramach Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych (MISH). Habilitant został także powołany na promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich prowadzonych w Uniwersytecie Jagiellońskim, które się jeszcze nie zakończyły.

Co się tyczy pracy organizacyjnej, dr Aleksander Gomola wskazał jedynie, że od roku 2013 pełni funkcję pełnomocnika Dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego do spraw ewaluacji jakości kształcenia. Po doktoracie zorganizował trzy konferencje oraz dwudniowe sympozjum popularyzujące osiągnięcia nauki pt. *Wkład uczonych i badaczy Akademii Krakowskiej i Uniwersytetu Jagiellońskiego w światowy rozwój nauki z okazji 650-lecia UJ* (Kraków, 8–9 maja 2014 r.). Z powodu braku innych informacji trudno ocenić wkład organizacyjny habilitanta w uczelni macierzystej (UJ), jak i w pozostałych (wcześniejszych) miejscach pracy.

Generalnie uważam dorobek dydaktyczny dra Aleksandra Gomoli za znaczący, a dorobek organizacyjny za skromny, ale wystarczający.

4. Podsumowanie.

W moim przekonaniu, dorobek publikacyjny dra Aleksandra Gomoli jest tematycznie i treściowo bogaty, a pod względem metodologii i przygotowania teoretycznego dojrzały. Habilitant wykazuje świetne odczytanie w literaturze przedmiotu, bardzo umiejętnie zbiera i analizuje dostępny materiał, rozważnie prezentuje i rozstrzyga kwestie niejednoznaczne. Stosuje podejście interdyscyplinarne, udanie łącząc zdobyte wykształcenie filologiczne z wykształceniem teologicznym. Różnaita tematyka Jego działalności naukowej, odnotowana

na pierwszej stronie mojej opinii, świadczy o nieustannym doskonaleniu się i poszerzaniu wachlarza własnych zainteresowań.

Jestem przekonany, że dr Aleksander Gomola spełnia kryteria oceny habilitanta ujęte w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 IX 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. **Dorobek dra Aleksandra Gomoli należy ocenić jako wartościowy i wystarczający w każdym ocenianym elemencie. Wnoszę zatem o dopuszczenie Habilitanta do kolejnego etapu przewodu habilitacyjnego.**

prof. dr hab.
Krzysztof Tomasz Witczak

Katedra Filologii Klasycznej UŁ

[Krzysztof Tomasz Witczak]

Łódź, 27 sierpnia 2018 r.